عدم تنافی عینیت علم خداوند متعال به اشیاء، با علم داشتن او به اشیاء

شاگرد: اینکه می‌گویی‌م «به او علم داری‌م» مسامحه می‌شود، چون خودش علم است.

استاد: خیر؛ چون احاطه دارد.

شاگرد: به او که علم ندارید، خودش علم ما است.

استاد: در اینجا «به» مانعی ندارد. روی مبنای اوسعیت نفس‌الامر، درست جلو می‌روید. وقتی این به او اشراق می‌شود، اشیاء که فقط وجود ندارد. درست است وجودش عین علم است، اما ماهیت هم دارند. از آن حیثی که ماهیت او در فضای از نفس‌الامر -که اوسع است – قرار دارد که فضای طبایع است، به ملاحظه‌ی اوسعیت نفس‌الامر، به طبیعت این شیء می‌گویید: «به او علم دارد». این «به» از آن حیث، تبلور طبیعی آن شیء در ضمن این فردی است که عین وجود و عین علم است. یعنی الآن این فرد دو حیث دارد: حیث اینکه الآن وجود دارد و وجودش عین علم است و حیث اینکه درعینحالی که فردی است، فردی از یک طبیعت هم هست. چون عالم خلق است. از آن حیث، طبیعتش به او علم دارد. این «او»، جهت علی الطبیعی می‌شود، نه علی الربّی. وجودش یک جهت علی الربّی دارد و همین وجود رابط، یک جهت علی النفسی و علی الماهیة دارد. شاید تعبیر مرحوم حاجی جهت علی الماهیة بود.

شاگرد ۲: طبیعتی است که فقط یک فرد دارد؟

استاد: کدام طبیعت؟

شاگرد ۲: همان طبیعتی که در ذهن ما متمثل شده است.

استاد: لازم نیست طبیعت یک فرد داشته باشد. فعلاً این فردی که از آن بحث می‌کنیم و می‌گویی‌م عین علم است، می‌خواهم بگویم می‌توان گفت «علم به او». می‌گویند این خودش عین علم است، خُب، خودش را که می‌گویید فقط وجودش نیست که عین علم است، بلکه جهت طبیعی آن هم هست. شبیه این دو در آیه‌ی شریفه بود: «إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ».[1] مرجع ضمیر «ه» برای قبل الوجود است یا بعد الوجود؟ این «شیء»، شیء بعد الوجود است یا قبل الوجود؟ «انّما قولنا لشیء اذا أردنه أن نقول»؛ اراده، قبل از «نقول» است یا بعدش است؟ ظاهرا قبلش است. پس «اردناه»، قبل از اینکه «نقول». قبل از اینکه «کن» بیایید و فردی از آن موجود شود، به موطن وجود و عدم مقابلی، یک چیزی داریم که «اردناه أن نقول». در اینجا هم «علم به»، که آن علم، عین خودش است. «لایکون العلم الا بها»؛ به نفس اشیاء. علی أیّ حال، به گمانم با این

توضیحات «به» هیچ مشکلی ندارد.

و الحمدللّه ربّ‌العالمین و صلّی اللّه علی محمد و آله الطیبین الطاهرین.

---

[1]. النحل، آیه‌ی ۴۰.

بازبینی #2
ایجاد شده 28 ژانویه 2024 16:05:19 توسط ... .
به روزرسانی شده 3 فوریه 2024 15:44:45 توسط ... .